

поховання могильника Червона Гірка).

Сьомий варіант - окремі поховання коней, які могли бути як кенотафами, так і викупними жертвами за ділянку цвинтаря (поховання присутні на обох могильниках) (табл. XXXIX, рис. 9).

1, 5, 7-й варіанти однаково часто зустрічаються на болгарських могильниках з різною орієнтацією померлих. Вони складають, вірогідно, спільну поховальну традицію для усіх племенних об'єднань тюрко-болгарського населення. Інші виділені варіанти знаходять свої аналогії в підкурганних похованнях досалтівського та салтівського часу степової зони, які пов'язуються дослідниками з хазарами (2-ий варіант); в аварських похованнях та в поки що малочисельних лісостепових похованнях VII ст. н.е. (3-й варіант); в 5-й групі угорських поховань IX-X ст. н.е. (4-ий варіант) та в похованнях воїнів з могильника на р.Дюрсо (6-ий варіант). Таким чином поховання з конем вкзують на поліетнічний склад салтівського кінного війська на різних етапах існування культури в межах лісостепового Лівобережжя.

Аксьонов В., Бабенко Л. (Харків)

ДО ВИВЧЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НАСЕЛЕННЯ ДНІПРО-ДОНЕЦЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ У V-VII СТ. Н.Е. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ "АНТСЬКОГО" ПОХОВАННЯ БІЛЯ с. МОХНАЧ):

Пеньківську культуру переважна частина дослідників вважає виключно слов'янською. Важливим показником слов'янської належності к-ри, на думку дослідників, є обряд кремації, який вважається ознакою землеробського населення протягом тривалого часу.Цьому ствердженню для пам'яток лісостепу та його південного кордону важко заперечити.Але відсутність у похованнях за обрядом кремації речей, що складають атрибутивний комплекс пеньківської к-ри (пальчасті фібули , скроневі кільця , умбоноподібні підвіски та ін.), до цього часу не знайшли аргументованого пояснення.Відомі пеньківські кремації характеризуються загальною бідністю поховального інвентаря, так само як і хронологічно відповідні їм пам'ятки празького та колочинського типів.Проте в похованнях за обрядом інгумації на кордоні лісостепу та степу, та й не тільки там (Крим) речі пеньківського кола зустрічаються все частіше.

До числа таких пам'яток відноситься зруйноване поховання біля с. Мохнач (Зміївський р-н Харківської обл.). Небіжниця (жінка 25-30 р.р.) була похована у випростаному положенні на спині головою на Південний Захід у ґрунтовій ямі з підбоем (табл. LX, мал. 1). Поховання супроводжувалось різноманітним інвентарем: горщик пеньківського типу, залишки бронзового вінця, 6 скроневих кілець, залишки трьох дротяних гривень, дві пальчасті фібули, одну широкопластинчасту підв'язну фібулу, нагрудний ланцюг, 6 конічних дзвіночків, 5 трапецеподібних підвісок, 2 великі морські мушлі, трубочки-пронизки, 3 бляшки-гудзика, 2 масивні браслети з дуже потовщеними кінцями, перстень зі спіралеподібним щитком, 115 намистин з бурштину, 27 скляних намистин, бісер, елементи поясної гарнітури (табл. LX, мал. 1,2).

Більша частина поховального інвентаря знаходить повні аналогії у скарбах першої групи «старожитностей антив» (Щеглова О.А., 1990), що дозволяє датувати поховання у рамках VIIст.н.е. Поховальна споруда -ґрунтова яма з підбоем - знаходить свої корені у сармато-аланському середовищі. На участь сарматського елементу у формуванні пеньківської культури вказували І.П. Русанова, В.В. Седов, М.І. Артамонов. Подібний процес був можливий у зонах найважливіших контактів лісостепового населення з степовим, особливо в тих районах, де присутність сармато-аланського населення в допеньківський час не викликає сумнівів (лівобережний лісостеп, Середнє Подніпров'я).

Вбрання небіжниці включає елементи західноєвропейського, готського, фінно-угорського, сарматського костюму, та репрезентує моду, що складалася у соціальній верхівці «антського» суспільства, яка була інтернаціональною за своєю основою. Представником цієї верхівки була жінка, поховання якої знайдено біля с. Мохнач, а належність її до сармато-аланського етносу з черговим підтвердженням поліетнічності пеньківської культури, в крайньому разі, в межах дніпро-Донецького межиріччя.

Аксьонова Н. (Харків)

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА СИМВОЛІКА СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ГОНЧАРНИХ КЛЕЙМ.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень,

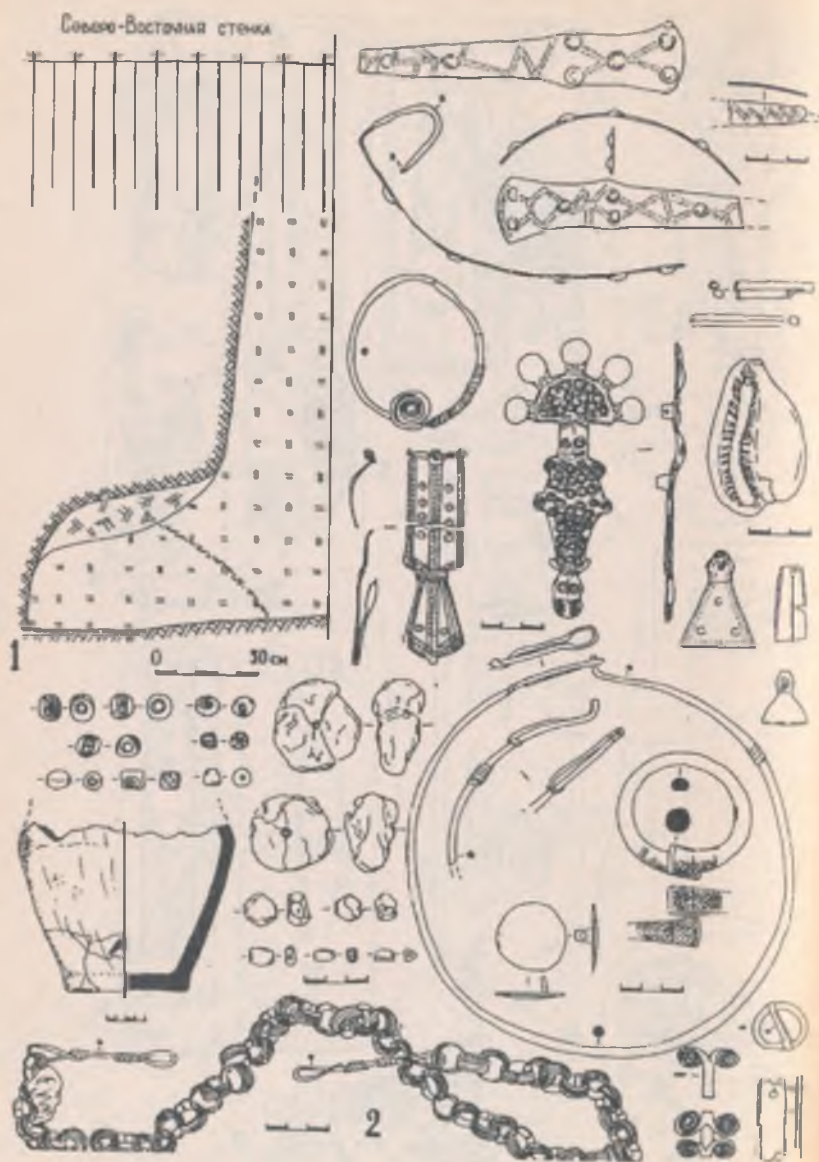

Табл. XI. Аксьонов В.С., Бабенко Л.И.